

κρατούσα εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς βρέφους, μαῦρα ἐνδεδυμένη ἐκάθητο εἰς τὸ παρά τὴν πόλιν ὄχημα, δύο δὲ ὑπκρέται ἱστάμενοι παρὰ τῷ ὀχήματι καὶ μία γυνή, ἡ τροφὸς, περιέμενον τὰς διαταγὰς τῆς ἐν αὐτῷ κυρίως τῶν.

Ὁ θυρωρὸς ἔδραμε νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν Μαρκίωνα, ὅστις ἐλθὼν εἰς τὴν θύραν ἐκράύγασεν «ἡ Ἐλένη μου, ἡ Ἐλένη μου.» Εἰς τὴν φωνὴν ταύτην ἔδραμεν ἡ κυρία Βαλιέρου. — Ἡ Ἐλένη μας, ἡ Ἐλένη μας τῷ εἶπεν ὁ Μαρκίων. — Λάβετε, πεφιλημένη μου, μαμά, τὴν μικράν. . . Βαλιέρου. Ἡ Κυρία Μαρκίων ἐπῆρεν εἰς χεῖρας τὸ βρέφος καὶ τὸ κατεφίλει, ὁ δὲ Μαρκίων καταβιβάσας ἐκ τοῦ ὀχήματος τὴν Ἐλένην τὴν ἀνεβίβασεν εἰς τὴν οἰκίαν.

Χαρὰ καὶ πένθος. Ἡ κυρία καὶ ὁ κύριος Μαρκίων, ἔκαμναν ὡς παράφρονες ἐκ τῆς χαρᾶς ἡ Ἐλένη, ἥς τὸ κάλλος οὐδεμίαν ἐλαθεν ἀλλοίωσιν, ἐξέπληξε τὰ μέγιστα τὴν Κυρίαν Βαλιέρου, καὶ τὸ παιδίον ἐπιπτεν ἀπὸ ἀγκάλην εἰς ἀγκάλην. Ἐκλαυσαν δὲ ἅπαντες ὅταν ἡ Ἐλένη τοῖς διηγήθῃ, ὅτι ὁ Κόμης Ποτόσκης ὁ σύζυγός τῆς, ἐφανεύθη ἐν Κρακοβίᾳ εἰς μίαν μετὰ τῶν Αὐστριακῶν συμπλοκῶν.

K. ΡΑΜΦΟΣ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

La Grèce moderne. — Héros et poètes par Eugène Yemeniz consul de Grèce. Paris 1862.

Scènes et récits des guerres de l'indépendance. Par Eugène Yemeniz. Paris 1869. — Grèce moderne.

Βίαι παράλληλοι τῶν ἐπὶ τῆς ἀνεγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος διαπρεφάντων ἀνδρῶν ὑπὸ Ἀναστ. Α. Γούδα κλ. Τόμ. Α'. Ἀθῆναι 1869.

Βίος τοῦ Παπῆ Φλίσα ὑπὸ Φωτάκου, πρώτου ὑπασιπιστοῦ τοῦ Γέρω Κολοκοτρώνη. Ἀθῆναι 1869.

Ναυτικά, ἥτοι ἱστορία τῶν κατὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος ἀγῶνα πεπραγμένων ὑπὸ τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων, ἰδίως δὲ τῶν Σπεσιῶν ὑπὸ Ἀναστ. Κ. Ὁρλάνδου. Τόμ. Α' καὶ Β'. Ἀθῆναι 1869.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω βιβλίων τὰ μὲν πρῶτα δύο ἐγράφθησαν χάριν τῶν ξένων τῶν ἐπιθυμούντων νὰ λάβωσιν τινὰ ἰδέαν τῶν καθ' ἡμᾶς, τὰ δ' ἕτερα τρία πρὸς συμπλήρωσιν τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς ἱστορίας· δὲν εἶναι οὕτως εἰπεῖν κτίρια ὁλοσχερῇ, ἀλλὰ ὕλη πρὸς οἰκοδομὴν κτιρίου. Ἄλλως τε καὶ διὰ τὴν σπουδὴν αὐτῶν περὶ λεπτομερείας, ἃς εἰ καὶ συμβουλευέται ὁ ἱστοριογράφος, δὲν τάσσει ὅμως μετὰ τῶν γενικωτέρων διηγήσεων, διδάσκουσιν ἡ-

μᾶς καὶ ἔθιμα καὶ ἥθη, καὶ τὸν χαρακτῆρα τῶν ἱστορουμένων περιγράφουσιν ἀκριδέστερον, καὶ παρέχουσιν εἰδήσεις, ὧν ἄνευ ἡ ἐκτίμησις γεγονότων τε καὶ προσώπων καθίσταται ἐνίστα ἀτελής ἡ τοῦλάχιστον δύσκολος. Ὅτι δὲ ἀπαραίτητος ἡ ἀνάγκη τοιούτων λεπτομερῶν εἰδήσεων μαρτυρεῖ καὶ ὁ ἐμπειρότερος τῶν καθ' ἡμᾶς ἱστορικῶν, ὅστις πολλὰς τοιαύτας συμφορὰς ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτοῦ, ἠξίωσε καὶ τοὺς ἄλλους ἱστοριογράφους νὰ συντέμνωσι τὰς περιγραφὰς τῶν στρατιωτικῶν περὶ τὰς τῶν πολιτικῶν ῥαδιοιουργιῶν, ὅπως ζωγραφῶσι τὴν ὄψιν τῶν αἰθουσῶν καὶ τῶν κοιτῶνων τῶν πατέρων ἡμῶν (1). Ἀλλὰ καὶ ὁ ἡμέτερος Πλούταρχος, δεκαοκτὼ περίπου αἰῶνας πρὸ τοῦ ἁγγλοῦ συγγραφέως, εἶπε καὶ ἐπραξε τὰ αὐτά. «Οὐτε ταῖς ἐπιφανεστάταις πράξεσι πάντως ἔνεστι δῆλωσις ἀρετῆς ἡ κακίας, ἀλλὰ πρᾶγμα βραχὺ πολλάκις καὶ ῥῆμα καὶ παιδιὰ τις ἔμφρασις ἦθους ἐποίησε μᾶλλον ἢ μάχαι μυριόνεκροι καὶ παρατάξεις αἱ μέγιστα καὶ πολιορκίαι πόλεων (2)»

Ναὶ μὲν καὶ ἄνευ τοῦ Πλουτάρχου θὰ ἐμνησθάνομεν ἐκ τῆς ἱστορίας ὅτι ὑπῆρξε καὶ Φωκίων καὶ Περικλῆς καὶ Κίμων καὶ Ἀγησίλαος, καὶ ἄνευ αὐτοῦ θὰ περιήρχετο μέχρις ἡμῶν ἡ φήμη τῶν ἐνδόξων αὐτῶν ἔργων. Ἀλλὰ χωρὶς φέρ' εἰπεῖν τοῦ βραχυτάτου τούτου ῥήματος, «Μὴ μνησικακεῖν Ἀθηναίους,» ὅπερ διέσωσεν ὁ Χαιρωνεύς, οὐδέποτε θὰ ἐξετιμᾶτο κατ' ἀξίαν τὸ μέγα παράστημα τῆς ψυχῆς τοῦ ἀθηναίου φιλοσόφου. Οὐδὲ ὁλόκληρος ἱστορία ἠθέλην ἀρκέσει νὰ καταδείξῃ τὴν ἀκαταγώνιστον φιλοπατρίαν τοῦ τεσσαρακονταπεντάκις στρατηγήσαντος τῶν Ἀθηναίων καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν εἶπερ τις ἄλλος κλείσαντος, ὅσον αἱ τρεῖς ἐκαῖναι λέξεις, ἃς κατέλιπε κληρονομίαν τῷ υἱῷ ὅτε ἀπῆγετο ἀδίκως εἰς θάνατον. Ὅποιον μάθημα πρὸς τοὺς σπκράσσοντας ἔνεκα φιλαρχίας καὶ πάθους καὶ συμφέροντος τὴν ἰδίαν πατρίδα!

Ἰσως ἡ ἐξιστόρησις πραγμάτων εὐτελῶν κρίνεται ἀναξία προσοχῆς παρὰ τῆς γενεᾶς ἐφ' ἧς ἐτελέσθησαν· ἀλλὰ τοιαύτη δὲν κρίνεται καὶ ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων. Δὲν βλέπομεν σήμερον μετὰ πόσης ἐπιμελείας περισυνάγονται καὶ τὰ ἐλάχιστα συντρίμματα τῶν ἀρχαίων ἐπιγραφῶν, ὅποσα χρήματα ἀναλίσκονται ὑπὲρ ἀνακαλύψεως τοιούτων, καὶ πόσοι ἔγκριτοι σοφοὶ καταγίνονται εἰς τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν καὶ τὴν ἐρμηνείαν; Πολλάκις κατὰ τὴν ἀνεύρεσιν νέου τινὸς ὀνόματος ἢ ἀμυδρᾶς τινος νύξεως ἱστορικῆς τελεῖται σχεδὸν πανήγυρις, καὶ δικαίως· διότι ἄνευ τῆς λεπτομεροῦς ἔστω δὲ καὶ μι-

(1) Macaulay, The history of England. Vol. I. Chap. III.

(2) Πλούτ. ἐν βίῳ Ἀλεξάνδρου.

κρολόγου έρευνής, δυσκόλως ήθέλωμεν πορισθῇ άκριβείς είδήσεις πότε καί πώς ήρξατο, ή πότε καί πώς προέκοψαν τά τών πολιτειών, τών κοινωνιών, τών τεχνών καί τών έπιστημών· ούδὲ θά είχομεν ίσως πόθεν άλλοθεν νά εξαγάγωμεν άσφαλέστερα συμπεράσματα ώς πρὸς τήν ὁδὸν τήν ὁποίαν πρέπει καί ήμεῖς νά πατήσωμεν χωροῦντες πρὸς τὸν πολιτισμόν. Καί τὸ λεπτόν άχυρον, έλεγεν ὁ Βάκων, είναι χρήσιμον, διότι ριπτόμενον εἰς τὸν αέρα δεικνύει πόθεν πνέει ὁ άνεμος. Αλλ' οὔτε ήδονῆς στερεΐται ή περί τά τοιαῦτα έρευνα· διότι ὡς υἱοὶ μανθάνομεν χαίροντες τὰς εἴσεις τών γονέων καί φανταζόμεθα ὅτι άκούομεν ἔτι τήν γλυκεῖαν αὐτῶν φωνήν καί τά πατρικά παρηγγέλματα, καί συμβοιούμεν καί συνδιαλεγόμεθα καί συνευθυμοῦμεν μετ' αὐτῶν.

Ταῦτα έχων κατὰ νοῦν ὁ συγγραφεὺς τῶν *Ναυτικῶν* άναμοχλεύει άρχεῖα, συμβουλευεται έγγραφα καί επικαλεῖται συγχρόνων μαρτυρίας πρὸς επανόρθωσιν έσφαλμένων είδήσεων, αἵτινες επαναληφθεῖσαι άβασανίστως έπιστεύθησαν ἐπὶ τέλους ὡς αλήθειαι. Τῆς παρ' άξίαν ταύτης ψευδοῦς δόξης βλέπομεν δυστυχῶς συνεχῇ παρηδείγματα ἐν τε τῇ έπιστήμῃ τῇ πολιτείᾳ καί τῇ κοινωνίᾳ. Επειδὴ δὲ φαίνεται επικρατοῦσα ἐν αὐτῷ ἡ ἰδέα ὅτι δὲν άπεδόθη ἡ δέουσα δικαιοσύνη εἰς τοὺς άγῶνας τῶν συνεγχωρίων αὐτοῦ, τῶν Σπετσιωτῶν, έμφιλοχωρεῖ κατ' εἰς αἵρετον εἰς τήν έρευναν τῶν δυναμένων ν' άποδείξωσι δύο τινά· πρῶτον ὅτι πολλάκις καί πολλαχοῦ επρωταγωνίστησαν οἱ ἐκ Σπετσῶν, καί δεύτερον ὅτι συνεκστρατεύοντες μετὰ τῶν πλοίων τῆς Ἰδρας καί τῶν Ψαρῶν ήκουον τὰ προστάγματα τοῦ ἰδίου ναυάρχου.

Αλλ' ὅτι καί τὰ δύο ἐγένοντο ὅπως λέγει ὁ συγγραφεὺς τῶν *Ναυτικῶν* οὔδεις ὁ άμφισβητῶν. Καί αἱ τρεῖς νῆσοι αἱ επικληθεῖσαι ναυτικάι, είχον τοὺς οἰκείους ναυάρχους καί αντιναυάρχους, εἰς οὓς υπετάσσετο ὁ στόλος εκάστης αὐτῶν (1). Εἶδὲ καί ὁ Μιαούλης διὰ τῆς περινοίας καί τῆς στρατηγικῆς αὐτοῦ δεξιότητος άνεδείχθη πάντων τῶν λοιπῶν ὑπέρτερος, οὐχ ἦττον ὅμως οἱ τῶν δύο άλλων νήσων ναύαρχοι ἐνήργουν άνεξερτήτως, διότι οὔδεις κατὰ δυστυχίαν νέος Θεμιστοκλῆς ἐγεννήθη ἵνα πείσῃ τοὺς περί χαμαίζηλα φιλοτιμουμένους «έτέροις έπεσθαι,» χάριν τῆς σωτηρίας τῆς κοινῆς πατρίδος.

(1) Ὁ Κ. Ὁρλάνδος μέμφεται τὸν Κ. Τρικούπη (Τόμ. Β', σελ. 384) ὅτι εκάλεσε τὸν Κολανδρουτσουν Ἀ ν τ ι ν α ὕ α ρ χ ο ν ἐν τῷ ΞΒ'. κεφ. ὅπου λέγει ὅτι εξέπλευσαν πλοῖα ὑπὸ τοὺς αντιναυάρχους Σαχτούρη καί Κολανδρουτσουν, ἐνῶ αὐτὸς ἦτο ναύαρχος. Φαίνεται ὅμως ὅτι είχαν ὑπ' ὄψιν τὴν πρώτην εκδοσιν, διότι ἐν τῇ δευτέρᾳ τοῦ 1863, τὴν παραδρομὴν ταύτην διορθώσας αὐθόρμητος ὁ συγγραφεὺς τῆς ἱστορίας ἔθετο τὸ ὄνομα τοῦ Κολανδρουτσου πρὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ Σαχτούρη, εἰπὼν «ὅτι τὰ πλοῖα εξέπλευσαν ὑπὸ τὸν Κολανδρουτσουν καί Σαχτούρη». Οὔδέποτε δὲ ἠρνήθη ὁ Κ. Τρικούπης ὅτι ὁ Κολανδρουτσουν ἦτο ναύαρχος.

Αλλὰ καί ὅπως είχον τὰ πράγματα ἐγέννων τὴν άμιλλαν, ἡ δὲ άμιλλα ἐγένετο πρόξενος άνδραγαθιμάτων. Διὰ τοῦτο καί οἱ Ψαριανοί, μετὰ τὴν πολυώδυνον καταστροφὴν τῆς νήσου, δὲν συνεχωνεύθησαν μετ' άλλων, ἀλλ' εἰ καί απόλιδες καί φυγάδες καί άποροι καί άνηλεῶς δεκατισθέντες ἐτήρησαν ὡς καί πρὶν τὸ αὐθύπαρκτον τοῦ τοπικοῦ αὐτῶν πολιτεύματος, καί ἐξηκολούθησαν παλαίοντες ὡς Ψαριανοί, καί ὡς Ψαριανοί δοξαζόμενοι.

Ὁ συγγραφεὺς τῶν *Ναυτικῶν* διηγείτχι τὴν άπικισίαν ταύτην καταστροφὴν ὡς διηγῆθη πρὸ μικροῦ καί τὴν άλλην εκείνην, τὴν οὔδὲν ἦττον άξιοθρήνητον, τὴν τῆς Κάσσου, εἰ καί ἡ ἱστορία, μὴ άποτροπιαζομένη πάντοτε τὸ χρᾶσθαι μέτροις άνίστοις, ἀλλ' ἐνίοτε σμικρύνουσιν, μεγάλύνουσιν ἢ καί άποσιωπῶσιν έργα καί ἦθη άξια μεζονος επεξεργασίας καί προσοχῆς, δὲν κατέδειξε δεόντως τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς. Καί αὐτὴ δὲ ἡ πατρίς, άποκταχσταθεῖσα, οὔτω πως άγνωμόνως έπολιτεύθη πρὸς τοὺς Κασσίους, ὥστε τῷ γεγηρηκότι καί άπόρῳ αὐτῶν νκυάρχῳ άπέδωκε βαθμὸν σημαιοφόρου. Καί ὅμως ἡ Κάστος διὰ τοῦ αξιολόγου αὐτῆς ναυτικοῦ συνέδραμειν εἰς άρχῆς μετὰ φιλοπatriας καί γενναιότητος τὸν άγῶνα, καί μάλιστα τὸν τῆς γείτονος Κρήτης.

Αλλ' ἦτο δυνατόν νά προληφθῇ τὸ πάθημα τῶν Ψαριανῶν; ὁ Κ. Ὁρλάνδος δὲν εξετάζει τὰ περί τούτου, ὡς οὔδὲν είπον, νομίζομεν, οὔτε οἱ πρὸ αὐτοῦ ἱστορήσαντες τὰ τῆς καταστροφῆς. Ὁ ἐνδοξος πυρπολητῆς τῶν Ψαρῶν φρονεῖ ὅτι ἦτο δυνατόν ἂν ήκούετο ἡ γνώμη τοῦ Θεοφίλου Καῖρου, παρόντος ἐν τοῖς συμβουλίαις τῶν Ψαριανῶν, καί προτρέψαντος αὐτοὺς νά μὴ περιμείνωσι τὸν ἐχθρὸν εἰς τὴν ξηρὰν, ἀλλ' άπάραντες ν' αντιπερισπάσωσιν αὐτὸν κατὰ θάλασσαν, καθόσον μάλιστα προσεδοκᾶτο καί ἡ ἐκ τῶν δύο άλλων νήσων επικουρία. Τοῦτο διηγοῦμενος ὁ ναύαρχος Κανάρης προστίθισιν ὅτι εκτοτε επείσθη ὅτι καί ἡ άνδρία καί ἡ φιλοπatriα άνευ τοῦ φωτός τῆς πικιδείας καταντῶσιν ἐνίοτε άχρηστοί ἢ καί ἐπιβλαβεῖς. Καί αλήθως, τὰ Ψαρᾶ χρεῖαν είχον τότε Θεμιστοκλέους ὅστις, «άπορῶν τοῖς ανθρωπίνοις λογισμοῖς προσάγεσθαι τὸ πλῆθος,» νά δείξῃ τὸν πρῶτάτην τῆς νήσου, τὸν Ἅγιον Νικόλαον, φεύγοντα πρὸς τὴν θάλασσαν.

Καθὼς δὲ οἱ Κάσσιοι τὸν αὐτὸν τρόπον καί ὁ αρχιμεινδρίτης Παπαφλέσας, οὗ τινος τὸν βίον εξιστορεῖ ὁ αρχαῖος τοῦ Κολοκατρώνη ὑπασπιστής, έχει τὸ δικαίωμα νά δυσανασχετήσῃ κατὰ τῆς ἱστορικῆς προσωποληψίας. Ὁ Παπαφλέσας δὲν ἐφονεύθη άπλῶς ὑπὸ σφαίρας ἐχθρικῆς ὡς τις ἐσχάτος στρατιώτης, ἀλλ' επεσεν ὡς ἥρως ὁδηγῶν ὀλίγους ἐναντίον πολλῶν, άτάκτους ἐναντίον τακτικῶν, άποτεθαρρήμένους ἐναντίον θαρρόντων· καί ἐνῶ οἱ άλλοι στρατιωτικοί

τῆς Ἑλλάδος ἐφευγον πρὸ τοῦ Ἰβραήμη, ὁ Παπαφλέας συνῆψε μάχην εἰ καὶ προετρέπετο καὶ ἐδύνατο ν' ἀποχωρήσῃ, εἰ καὶ ὡς ὁ Λεωνίδας ἐγίνωσκεν ὅτι ὁ θάνατος αὐτοῦ ἐπέκειτο ἀναπόφευκτος. Ἡ περὶ Μανιάκι μάχη εἶναι βεβαίως ἐκ τῶν ἐνδοξοτέρων· αὐτὸς ὁ Ἰβραήμης ἐθαύμασε τὸν πεσόντα (1).

Παρὰ τὸν νεκρὸν τοῦ ἀρχιμανδρίτου, λέγει ὁ βιογράφος, «εὗρέθη καὶ τὸ πτώμα τοῦ Γάλλου, τὸν ὁποῖον εἶχε δώσει εἰς αὐτὸν ὁ Ρῶς, καὶ ὅτι ἐπάνω καὶ ὀλύγυρα τοῦ πτώματος ἦσαν ἐξαπλωμένα τουρκικὰ πτώματα, τῶν ὁποίων αἱ πληγαὶ ἐδείκνυν ὅτι ὅλοι ἐκεῖνοι ἐφονεύθησαν μὲ τὸ σπαθὶ τοῦ Γάλλου (2).» Τίς δὲ ὁ Γάλλος οὗτος, ὅστις, ὡς λέγει ἄλλαχού ὁ αὐτὸς βιογράφος, ἐμάχετο ἰστάμενος ἐκ δεξιῶν τοῦ ἀρχιμανδρίτου (3); Καθὰ ἐμάθομεν ἐρωτήσαντες (4) ἦτο λοχαγὸς ἐκ τῶν ὑπηρετησάντων ὑπὸ Ναπολέοντα τὸν Α'. Ὅτε δὲ ἐζήτησε νὰ παρακολουθήσῃ τὸν ἀρχιμανδρίτην, οὗτος ἠθέλησε ν' ἀποτρέψῃ αὐτὸν παραστήσας ὅτι ὁ πόλεμος ἐγίνετο ἀτάκτως ἐν Ἑλλάδι, καὶ ὅτι ἐμελλε νὰ περιπέσῃ εἰς κακουχίας καὶ στερήσεις ἀγνώστους ἐν τῇ Λυτικῇ Εὐρώπῃ· ἀλλ' ὁ ὑπερήφανος Γάλλος ἀπήντησε μεγαλοφρόνως· «Καὶ νομίζετε λοιπὸν ὅτι ἦλθα εἰς τὴν πατρίδα σας διὰ νὰ φάγω ψωμί; Ἦλθα νὰ πολεμήσω καὶ νὰ θανατωθῶ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας σας.» Καὶ ἔπραξεν ὅ,τι εἶπε!

Κατὰ τὴν πολυαίμακτον αὐτὴν μάχην συνέβη καὶ ἄλλο τι ἄξιον ν' ἀπομνημονευθῇ ὑπὸ τῆς ἱστορίας. «Ὁ σημαιοφόρος ὀνομαζόμενος Δημήτριος καὶ καταγόμενος ἀπὸ τὴν Χίον, ἰδὼν ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἐπῆδυσαν εἰς τὸ ὄχύρωμα, ἀμέσως ἐκατέβησε τὴν σημαίαν, ἔσχισεν αὐτήν, ἔκοψε τὸ ξύλον, ἔβαλεν εἰς τὸ ζωνάρι τοῦ τὸν σταυρὸν αὐτῆς, ἐξεσπάθωσε καὶ μὲ τὸ σπαθὶ εἰς τὸ χέρι πολεμῶν καὶ πολεμούμενος ἔσχισεν ὡς ἀστραπὴ τὸν στρατὸν τῶν ἐναντίων καὶ διεσώθη. Ἡ παλληκαριά του εἶναι ἀμίμητος (5).»

Τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἔχουσι καὶ οἱ *Παράλληλοι βίοι*, ὧν μόνος ὁ Α' τόμος ἐξεδόθη· καὶ ἐν αὐτοῖς πρόκειται νὰ περισωθῶσι πράξεις ἄξιαι μνήμης, ὅς παραλαβοῦσα ἡ ἱστορία νὰ συναρμολογήσῃ πρὸς ἄλλα γεγονότα καὶ νὰ ἐκτιμήσῃ κατ' ἀξίαν. Περιέχουσι δὲ καὶ τινα ἔγγραφα ἡδὴ πρῶτον ἐκδιδόμενα.

Ὁ συγγραφεὺς βιογραφεῖ δώδεκα κληρικοὺς, τοὺς πατριάρχας Κύριλλον Ζ' καὶ Γρηγόριον Ε', τοὺς ἀρχιερεῖς Γερμανὸν Π. Πατρῶν, Θεοδώρητον Βρυσηνῆς, Ταλαντίου Νεόφυτον καὶ Εὐβοίας Νεόφυτον, καὶ τοὺς διδασκάλους τοῦ γένους Οἰκονόμον, Φαρ-

μακίδην, Δούκαν, Βάμβαν, Κωνσταντᾶν καὶ Γαζῆν. Πρὸς τοῦτοις εὐκταῖον ἦτο νὰ ἐβιογράφει καὶ τὸν Πορφύριον Ἄρτης, τὸν Παροναξίας Ἰερόθεον, τὸν Ἀνδρούσης Ἰωσήφ, τὸν Αχαλῶν Ἰωάνν, τὸν Βενιαμίν, τὸν Καίρην καὶ ἄλλους μετασχόντας τοῦ ἀγῶνος. Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι ὅσον ὑποθέτομεν εὐκόλον· ὀρθῶς ἄρα λέγει ὁ συγγραφεὺς «ὅλως ἀδύνατον νὰ βιογραφῇσιν πάντας τοὺς ἐκ τοῦ κλήρου διαπρέψαντας ὑπὲρ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος (1).»

Τοῦ δὲ Κ. Γεμενῆ τὰ δύο πονήματα, πρὸς ταῖς βιογραφίαις ὀνομαστῶν τιμῶν ἀνδρῶν τῆς ἐπαναστάσεως, οἷον τοῦ Μαυροκορδάτου, τῶν δύο Ἰψηλαντῶν, τοῦ Κολοκοτρώνη, τοῦ Μιαούλη, τοῦ Βότσαρη καὶ ἄλλων, περιέχει καὶ τινες μονογραφίας ἀξίας μελέτης. Ἡ περὶ γεωργίας μάλιστα καὶ περὶ δημοσίων ἔργων ἀνακαλεῖ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν τὸ ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος ῥηθὲν, ὅπερ κατὰ λέξιν ἐφαρμοζόμενον εἰς τε τὰ καθ' ἡμᾶς πράγματα καὶ τοὺς ἄρχοντας, ὁμοιάζει κατὰ πάντα πρὸς τὰς συμβουλὰς τὰς συνεχῶς δοθείσας τῇ Ἑλλάδι παρὰ τῶν ξένων, τοῦ τε Γλάδστον καὶ Πάλμερστον καὶ Γκυζῶ καὶ Δρουέν Δελοῦζ καὶ ἄλλων ἀληθῶν φίλων αὐτῆς. «Ἐγὼ μὲν τοῦτο ἀεὶ ποτε νομίζω, ὅποιοί τινες ἂν οἱ προστάται ᾧσι, τοιαύτας καὶ τὰς πολιτείας γίγνεσθαι. Ἐπὶ δὲ τῶν μὲν Ἀθηνησὶ προεστηκότων ἐλέγοντό τινες, ὡς γινώσκουσι μὲν τὸ δίκαιον οὐδενὸς ἦττον τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, διὰ δὲ τὴν τοῦ πλήθους πενίαν ἀναγκάζεσθαι ἐφασαν ἀδικώτεροι εἶναι περὶ τὰς πόλεις· ἐκ τούτων ἐπεχείρησαν σκοπεῖν, εἴ πῃ δύναιντ' ἂν οἱ πολῖται διατρέφεσθαι ἐκ τῆς ἑαυτῶν, ὅθεν περ καὶ δικαιοτάτον· νομίζων, εἰ τοῦτο γένοιτο, ἅμα τῇ τε πενίᾳ αὐτῶν ἐπικεκουρησθαι ἂν, καὶ τῷ ὑπόπτους τοῖς Ἕλλησιν εἶναι» (2). «Ἡ συμβουλὴ αὕτη τοῦ ἀρχαίου σοφοῦ, προστίθησιν ὁ συγγραφεὺς τῶν *Scènes et Révélés*, εἶναι ἐτι καὶ νῦν καταλληλοτάτη. Ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἐγγωρίων πόρων, ἡ δὲ αὐτῶν διατήρησις τῆς χώρας, καὶ τέλος ἡ ἀπὸ τῆς πενίας καὶ τῶν ὑποψιῶν, ἥτοι τῶν ἐμφυλίων διχονοιῶν καὶ ἐρίδων ἀπαλλαγὴ τῶν Ἑλλήνων, τοῦτο ὑπῆρξε τὸ πρόβλημα τὸ προταθὲν παρὰ τοῦ Ξενοφῶντος τοῖς συγχρόνοις αὐτοῦ, ἐκ τῆς λύσεως οὗ τινος καὶ σήμερον εἶπερ ποτὲ κρέμαται τῆς Ἑλλάδος ἡ τύχη.»

Τὰ αὐτὰ μετὰ τοῦ ἀθηναίου σοφοῦ καὶ στρατηγοῦ φρονῶν καὶ ὁ Κ. Γεμενῆς, ὁμιλεῖ καὶ περὶ γεωργίας καὶ περὶ ἀποξηράνσεως τῆς Κωπαίδος καὶ περὶ σιδηροδρόμων, καὶ προτείνει γνώμας ὅς συνιστῶμεν πρὸς τοὺς ἡμετέρους ἄρχοντας.

Κατὰ δὲ τὰς βιογραφίας ὁ κ. Γεμενῆς, ἐπιδεικνύμενος ἐπιτηδείως τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ εὐγενῆ ἔργα

(1) Βίος τοῦ Παπαφλέα σελ. 69. (2) Δὺτ. σελ. 68.

(3) Δὺτ. σελ. 60.

(4) Τὸν Κ. Καραγιαννόπουλον Τισσαμένον μυστικὸν σύμβουλον καὶ γραμματέα τοῦ ἀρχιμανδρίτου, συνεκστρατεύσαντα εἰς Μανιάκι. Ἴδε καὶ Βίον Παπαφλ. σελ. 58. (5) Δὺτ. σελ. 66.

(1) Βίος Παράλ. Τόμ. Α' σελ. 2.

(2) Ξενοφ. Πόροι ἢ περὶ προσιόντων. Κεφ. Α'.

τῶν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἀγωνισθέντων, παρορᾷ τὰς ἐλλείψεις αὐτῶν, μιμούμενος τὸν συγγραφέα τῶν παραλλήλων βίων, τὸν ἀρχαῖον ἐκεῖνον λέγομεν, εἰπόντα πολλὰ σοφῶς· «Ἐπεὶ χαλεπὸν ἐστὶ, μᾶλλον δ' ἴσως ἀμύχανον, ἀμεμφὴ καὶ καθαρὸν ἀνδρὸς ἐπιδειξάιναι βίον, ἐν τοῖς καλοῖς ἀναπληρωτέον ὥσπερ ὁμοιότητα τὴν ἀλήθειαν. Τὰς δ' ἐκ πάθους τινὸς ἢ πολιτικῆς ἀνάγκης ἐπιτραχούσας ταῖς πράξεσιν ἀμαρτίας καὶ κῆρας ἐλλείμματα μᾶλλον ἀρετῆς τινος ἢ κακίας πονηρέματα, νομίζοντας οὐ δεῖ πάνυ προθύμως ἐναποσημαίνειν τῇ ἱστορίᾳ καὶ περιττῶς, ἀλλ' ὥσπερ αἰδουμένους ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, εἰ καλὸν οὐδὲν εἰλικρινὲς οὐδ' ἀναμφισβήτητον εἰς ἀρετὴν ἦθος γεγονὸς ἀποδίδωσιν (1).»

Καὶ ὁρθὰ μὲν εἶπεν ὁ Πλούταρχος, ὁρθῶς δ' ἐπραξεν ὁ μιμητὴς αὐτοῦ· διότι καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς ἀρχαίους χρόνους, ὅτε πολλὰ κατεβάλλετο φροντίς περὶ τὴν ἀγωγὴν, καὶ ἐθεοποιεῖτο ἡ ἀρετὴ καὶ ἐστιγματίζετο τὸ ἐλάττωμα, πλὴν τινῶν εὐαρίθμων, οἷον τοῦ Σόλωνος τοῦ Ἀριστείδου τοῦ Περικλέους τοῦ Ἐπικρινίδου καὶ τοῦ Φωκίωνος, οὐκ ὀλίγων ἄλλων ὁ ἠθικὸς χαρακτὴρ, ὡς τοῦ Θεμιστοκλέους τοῦ Γυλίππου ἴσως δὲ καὶ τοῦ Μιλτιάδου αὐτοῦ, δὲν ἦτο πάντῃ ἀμώμητος. Τοῦ Φιλίππου τὸ ἀργύριον εἶχε προσκτήσει αὐτῷ φίλους ὑπὲρ τὸ δέον ἐνθέρμους ἐν Ἀθήναις· ὁ Πausanias ἐσπούδαζε περὶ τὴν σατραπείαν τῆς Ἑλλάδος καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης ἐκίνησε πόλεμον κατὰ τῆς ἰδίας πατρίδος. Ἀλλ' οὐδὲν ἦττον ὡς ἡμίθεοι ἀνεγράφον, καὶ πολλὰ δικαίως, εἰς τὸ τέμενος τῆς ἀθανασίας, καὶ εὐεργέται τῆς Ἑλλάδος ἀνεκηρύχθησαν ὑπὸ τῆς ἱστορίας.

NEON YHNΩTIKON.

Μέχρι τῆς σήμερον ἐδίδοντο ὑπνωτικὰ εἰς ἀσθενεῖς πολλὰ πάσχοντας, ἅτινα ὁμῶς περηκολοιοῦντο βραδύτερον ὑπὸ ἄλλων παθημάτων ἴσων ἐνίοτε πρὸς τὰ θεραπευθέντα. Τὸ ὅπιον παραδείγματος χάριν καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ ἅλατα προξενοῦσι μὲν λήθαργον, ἀλλὰ καὶ ὀνείρους βαρεῖς καὶ φάσματα· μετὰ δὲ τὴν ἐγερσιν ὁ πάσχων αἰσθάνεται ὀδυνηρὰν καρδιαρίαν καὶ εἶδος τι ἡλιθιότητος διαλυομένης ἡμέρας μετὰ τὴν πόσιν τοῦ ὑπνωτικοῦ.

Ὁ K. Liebreich, γνωστὸς χημικὸς τῆς Πρωσίας βεβαιοῖ, ὅτι ναί μὲν ὁ αἰθὴρ καὶ τὸ χλωροφόρμιον προκαλοῦσι τοὺς πόνους, τὸ φάρμακον ὁμῶς τὸ ὁποῖον αὐτὸς μεταχειρίζεται προξενεῖ ὕπνον ὅλως ἀτάραχον, μεθ' ὃν ὁ ἀσθενὴς οὐδεμίαν αἰσθάνεται δυσδιαθεσίαν.

(*) Πλούτ. ἐν βίῳ Κίμωνος.

Τὸ φάρμακον δὲ τοῦτο εἶναι τὸ ἐγγλῶρον (chloral), τὸ ὁποῖον εὐκόλως διαλύεται ἐντὸς ὕδατος. Τοῦτο μεταχειρισθεὶς ἐπὶ τε ζώων καὶ ἀνθρώπων εἶδε τὰ ἐξ ἧς ἀποτελέσματα·

Κατὰ πρῶτον ἐφήρμοσεν αὐτὸ εἰς βαθρακοὺς, οἱ τινες ἐκοιμήθησαν καὶ μετὰ ταῦτα ὑπέπεσαν εἰς ἀναισθησίαν. Ὅτε δὲ ἐχορήγησεν αὐτοῖς μεγάλην δόσιν, προύξενεσε παραλυσίαν τῆς καρδίας.

Μετὰ ταῦτα ἐνήργησεν ἐγγυσιν 13 ἑκατογγραμμῶν ὑπὸ τὴν ἐπιδερμίδα μεγάλου λαγωῦ, ὅστις ἐκοιμήθη ἀπὸ τῆς ἐξόδου καὶ ἡμισείας ἐσπερινῆς ὥρας μέχρι τῆς ἐπύριον περὶ μεσημβρίαν. Ὅτε δὲ ἐξύπνησεν ἔφαγεν ἀπλήστως.

Ἀπὸ δὲ τῶν ζώων μετέβη εἰς τὸν ἄνθρωπον.

Εἰς παράφρονα πάσχοντα καὶ ἐπιληψίαν καὶ τρομερὰν ἀϋπνίαν ἐχορήγησεν 157 ἑκατογγραμμά δι' ἐγγύσεως. Μετὰ πέντε λεπτὰ τῆς ὥρας ἐκοιμήθη ὕπνον βαθύτατον, διαρκέσαντα τέσσαρας ὥρας καὶ ἡμίσειαν. Ὅτε δὲ ἐξύπνησεν ἔφαγε κατὰ τὸ σῶνθεος.

Ἐν τινι νοσοκομείῳ ἔζη γυνὴ τριακοντατεσσάρων ἐτῶν, ἔχουσα δριμυτάτους πόνους εἰς τὸν καρπὸν τῆς δεξιᾶς χειρὸς. Καὶ ἡ ἐλαχίστη κίνησις κατεβασάνιζεν αὐτήν.

Τὴν πέμπτην ὥραν καὶ πεντήκοντα λεπτὰ τῆς πρωῆς ἔδωκεν εἰς αὐτὴν ὁ κ. Liebreich ἐγγλῶρον δύο γράμματα διαλελυμένα ἐντὸς ὕδατος, καὶ μετὰ δέκα λεπτὰ ἐκοιμήθη ἡ ἀσθενὴς ὕπνον ἡσυχώτατον. Ὅτε δὲ τὴν ἐκραζὸν ἤνοιγε καὶ εὐθύς· πάλιν ἐκλείει τοὺς ὀφθαλμούς. Ζητήσαντος τοῦ ἱατροῦ νὰ δείξη τὴν γλῶσσαν τῆς ἐξέβαλε μὲν, ἀλλ' εὐθύς ἀπέσυρεν αὐτὴν καὶ ἐξηκολούθησε νὰ κοιμάται.

Μετὰ ταῦτα ἤγγισε τὸ πάσχον μέρος, ἀλλὰ χωρὶς νὰ δώσῃ σημεῖον πόνου ἐξύπνησε καὶ πάραυτα ἀπεκοιμήθη. Ὅτε ὁμῶς ἐπάτησεν ἐντονώτερον τὸ μέρος αὐτὸ, συνέστειλεν ὀλίγον ἐκ τοῦ πόνου τὸ πρόσωπον.

Ἀφοῦ ἐκοιμήθη ἐκ νέου περιέβαλε τὴν χεῖρα διὰ καταπλάσματος ἐκ γύψου καὶ περιέδεσεν αὐτὴν διὰ πολλῶν ταινιῶν, ἐνῶ ὅτε ἦτο ἐξυπνος ἦτο ἀδύνατον, ἕνεκα τῶν πολλῶν πόνων, νὰ πράξῃ τοῦτο.

Ἐνόςω δὲ διήρκει ἡ ἐργασία αὕτη ἡ ἀσθενὴς ἤνοιξε πολλάκις τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ εἶδε τὴν χεῖρά της χωρὶς διόλου νὰ δείξη ὅτι πονεῖ.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐργασίας ἐκοιμήθη ἡσυχῶς καὶ ἐξύπνησεν εἴκοσι λεπτὰ μετὰ τὴν μεσημβρίαν, ἐζήτησε νὰ πίνῃ, ἠσθάνθη ἑαυτὴν κάλλιστα καὶ εἶπεν ὅτι ἐκοιμήθη ἡσυχώτατα χωρὶς ὄνειρον. Δὲν ἐνθυμεῖτο τὴν γενομένην ἐπίδωσιν, οὔτε ἠσθάνετο στενοχωρίαν ἢ πόνον.

Αἱ δοκιμαὶ αὗται ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἐκ τῆς τακτικῆς χορηγίας τοῦ ἐγγλῶρου δὲν προσγίνεται οὐδεμία βλάβη, ὅπως φέρ' εἰπεῖν ἐκ τῆς μορφίνης.

Μετὰ τινὰς ἡμέρας ὑπάλληλός τις σιδηροδρόμου